

Valmiussuunnitelma

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Yleinen osa

2024

Päijät-Hämeen
PELASTUSLAITOS

päijät sote

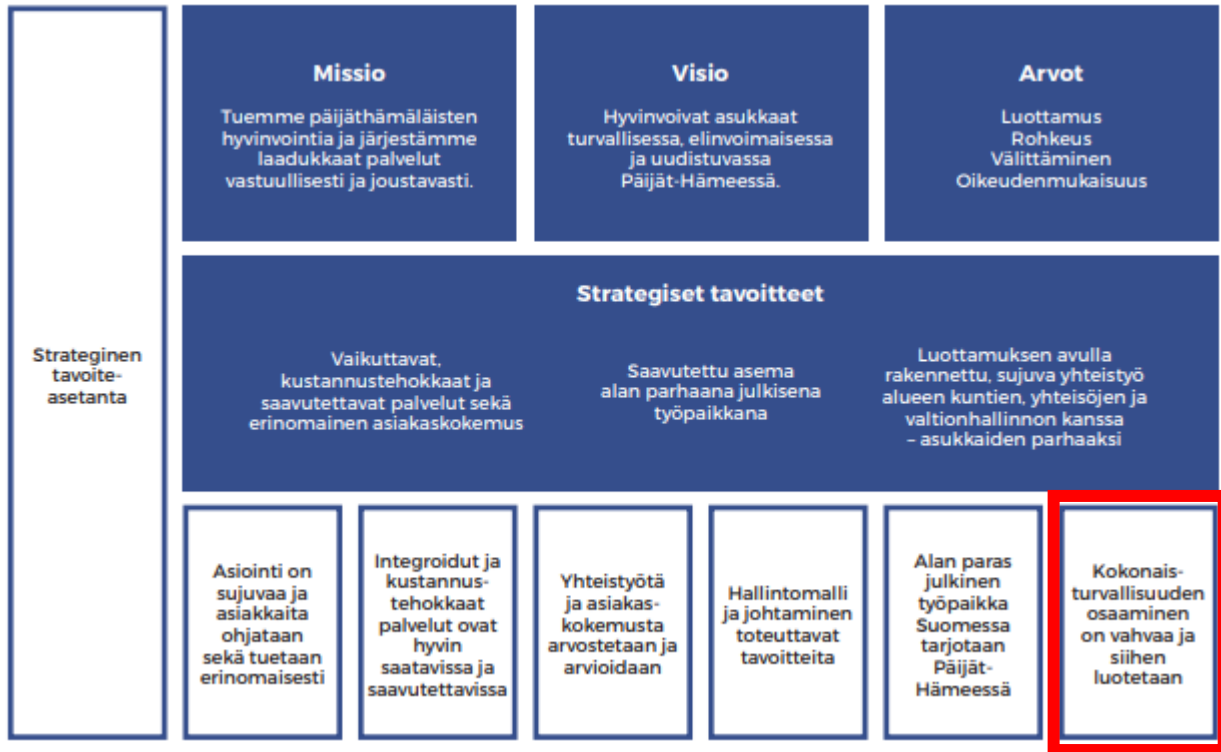
Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Sisällys

1	PERUSTEET	3
1.1	Lainsäädäntö & viranomaisvalvonta	3
1.2	Määritelmät	7
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	9
2.1	Päijät-Hämeen toimintaympäristö.....	9
2.2	Hyvinvointialueen toimintaympäristö	10
2.3	Yhteistyö ja virka-apu.....	10
3	PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOINTIALUEEN PERUSTEHTÄVÄ JA RAKENNE	12
3.1	Organisaatio ja resurssit.....	14
4	VALMIUSSUUNNITTELU HYVINVOINTIALUEELLA.....	16
4.1	Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet.....	17
4.2	Varautumisen ja valmiuden kansalliset rakenteet	17
4.2.1	Etelä-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue	17
4.2.2	Pelastuksen kansalliset rakenteet.....	18
4.3	Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelu	19
4.4	Pelastustoimen valmiussuunnittelu	19
4.5	Varautumisen ja valmiuden yhteensovittaminen hyvinvointialueella	20
4.6	VALSU-portaali	21
4.7	Materiaalinen varautuminen	21
4.8	Varaaminen.....	21
4.9	Kouluttaminen ja harjoittelu	21
4.10	Sopimusperusteinen varautuminen	22
5	RISKIENHALLINTA JA UHKAT	23
5.1	Kansallinen ja alueellinen riskiarvio.....	23
5.2	Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelun painopisteet.....	23
5.3	Pelastustoimen valmiussuunnittelun painopisteet.....	24
6	HYVINVOINTIALUEEN HÄIRIÖTILANTEEN HALLINTA	25
6.1	Häiriötilanteen johtaminen.....	25
6.2	Tilannekuva.....	25
6.3	Valmiuden säätely.....	25
6.4	Viestintä ja viranomaisviestintä	26
6.5	Palautuminen ja toiminnan kehittäminen	26
7	VALMIUSSUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN	27
8	VERSIOHALLINTA.....	28

1 PERUSTEET

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen strategian mukaan hyvinvointialueen toiminnan visio on hyvinvoivat asukkaat turvallisessa, elinvoimaisessa ja uudistuvassa Päijät-Hämeessä. Strategian tavoiteasetanta on kuvattu alla.

Kuva: Hyvinvointialueen strateginen tavoiteasetanta ja arvot. Hyvinvointialuestrategia

Yksi strategian päätavoitteista johdetuista toiminnan painopisteistä on, että kokonaisturvallisuuden osaaminen on vahvaa ja siihen luotetaan. Tavoitteessa onnistutaan, kun hyvinvointialueen, erityisesti pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon, osaaminen varautuminen ja jatkuvuudenhallinta turvaa kriittisten tehtävien hoitamisen ja asukkaiden turvallisuuden kaikissa olosuhteissa yhteistyössä alueellisten toimijoiden ja viranomaisten kanssa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen valmiussuunnittelun tavoitteena on tukea kokonaisturvallisuuden painopisteen tavoitteiden toteutumista.

Varautumisella ja valmiussuunnittelulla luodaan valmiutta, edellytyksiä ja toimenpiteitä toteuttaa hyvinvointialueen lakisääteisiä tehtäviä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

1.1 Lainsäädäntö & viranomaisvalvonta

Lainsäädäntö

Valmiuslain (1552/2011) 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Hyvinvointialuelain (611/2021) 150 §:n mukaan hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 50 §:n mukaan hyvinvointialueen on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmilla sekä muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueensa kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueensa hyvinvointialueiden kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Mitä tässä pykälässä säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös HUS-yhtymään siltä osin kuin se järjestää terveydenhuoltoa. Hyvinvointialueen on 50 §:n 2 momentin mukaan varmistettava palvelujen jatkuvuus myös silloin, kun palveluja hankitaan yksityisiltä palveluntuottajilta. 4 momentin mukaan häiriötilanteisiin varautumisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Asetuksella (308/2023) hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin annetaan perussäännökset hyvinvointialueiden valmiussuunnittelusta, tilannekuvan muodostamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmien vähimmäisisällöstä. Hyvinvointialueiden on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmilla sekä muilla toimenpiteillä häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Asetuksen 4 §:ssä säädetään tarkemmin myös yksityisten palveluntuottajien ohjauksesta varautumisessa. Asetuksen 1 §:ssä mukaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmien tulee sisältää häiriötilanteisiin varautumiseksi sekä jatkuvuudenhallinnan turvaamiseksi ainakin seuraavat asiakokonaisuudet:

- 1) valmiuden säätelyn tasot ja hälytysjärjestelyt;
- 2) menettelytavat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 51 §:ssä tarkoitetun tilannekuvatiedon keräämiseksi ja jakamiseksi;
- 3) suunnitelmat henkilöstö-, tila- ja materiaaliresurssien sekä tukipalveluiden toiminnan riittävyyden varmistamiseksi;
- 4) suunnitelmat yhteistyön toteutuksesta viranomaisten, yksityissektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa häiriötilanteisiin varautumisessa ja hoitamisessa;
- 5) suunnitelmat sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön valmiuskoulutusten ja valmiusharjoitusten toteutuksesta ja seurannasta;
- 6) suunnitelmat valmiustoimintaan liittyvästä yleisestä viranomaisviestinnästä sekä viestinnästä häiriötilanteissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 51 §:n mukaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueellaan ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. Yliopistollista sairaalaa ylläpitävällä hyvinvointialueella ja HUS-yhtymässä tulee yhteistyöalueen tilannekuvan luomista ja ylläpitämistä varten olla sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus.

Pelastuslain (379/2011) 64 §:n 2 momentin mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

- 1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista;

- 2) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin;
- 3) huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta;
- 4) varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä
- 5) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi pelastustoimen viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin säädetään valmiuslaissa.

Sisäministeriön asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018), 5 momentin mukaan pelastuslaitoksen tulee suunnitella pelastustoiminta ja sen johtaminen vaativissa tilanteissa. Vaativia tilanteita koskeva suunnittelu tulee sovittaa yhteen pelastustoiminnan yleisjärjestelyjen kanssa. Vaativia tilanteita koskevan suunnittelun tulee kattaa ainakin seuraavat toimintaohjeet ja muut suunnitelmat:

- 1) toimintaohje pelastustoiminnan johtamisesta vaativissa tilanteissa, joka sisältää ainakin seuraavat osat:
 - a) pelastuslaitoksen tilannekeskuksen ja johtokeskuksen hälyttäminen, perustaminen sekä niiden toimintaa koskevat muut järjestelyt;
 - b) suunnitelma pelastustoiminnan johtamisesta yhteistoimintatilanteissa;
 - c) viestintä ja väestön varoittaminen suuronnettomuustilanteissa ja muissa pelastustoiminnan vaativissa tilanteissa;
 - d) suojaväestön johtaminen suuronnettomuuksissa ja muissa pelastustoiminnan vaativissa tilanteissa; sekä
 - e) pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintojen järjestelyt, mukaan lukien pelastustoiminnassa tarvittava materiaallinen varautuminen;
- 2) edellä 1 kohdassa tarkoitettua toimintaohjetta täydentävät onnettomuustyyppi- ja tilannekohtaiset ja muut erityissuunnitelmat;
- 3) pelastuslain 48 §:ssä tarkoitetut ulkoiset pelastussuunnitelmat;
- 4) pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetun kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvät järjestelyt; sekä
- 5) toimintaohje pelastustoiminnan poikkeusolojen toimivaltuuksien käytöstä sekä muista normaaliolojen toiminnasta poikkeavista toimintamalleista ja voimavaroista.

Varautumiseen liittyvien velvoitteiden osalta on huomioitava, että hyvinvointialueen varautumiseen ja valmiussuunnitteluun vaikuttavaa sääntelyä on myös muussa lainsäädännössä esim. laissa pelastustoiminnan järjestämisestä (613/2021), laissa huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1192), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), säteilylaissa (592/1991) jne.

Viranomaisohjaus ja -valvonta

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan yleisestä ohjaamisesta, suunnittelusta ja kehittämisestä. Pelastustoimen yleinen johtaminen, ohjaus ja valvonta kuuluvat sisäministeriölle (SM). Valtiovarainministeriö (VM) seuraa hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta.

Aluehallintovirastojen (AVI) tehtävänä on varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen sekä alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta

AVI:t ohjaavat ja valvovat julkista ja yksityistä sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Aluehallintovirastot muun muassa

- vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristöterveyden alueellisesta laillisuusohjauksesta ja -valvonnasta
- myöntävät toimiluvat alueen yksityisille sosiaali- ja terveysalan palveluntuottajille
- vastaavat työsuojelun valvonnasta

Valvira (sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan keskusvirasto) puolestaan valvoo valtakunnallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja alkoholielinkeinon toiminnan asianmukaisuutta.

Virasto myöntää sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan lupia ja ohjaa aluehallintovirastoja tavoitteena yhdenmukaiset lupa-, ohjaus- ja valvontakäytännöt koko maassa. Virasto ohjaa valtakunnallisesti terveydensuojelun toimeenpanoa ja valvontaa.

Fimea hoitaa lääkealan lupa- ja valvontatehtäviä. Fimea valvoo lääkkeitä sekä terveydenhuollon laitteita ja tarvikkeita.

Sosiaali- ja terveysministeriö

- vastaa lainsäädännöstä, ohjauksesta ja sosiaali- ja terveyspolitiikan toimeenpanosta sekä valmistelusta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira

- ohjaa aluehallintovirastoja ohjaus-, lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi
- laatii valtakunnalliset valvontaohjelmat
- myöntää luvat yksityisille sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajille, jotka toimivat kahden tai useamman aluehallintoviraston alueella
- myöntää oikeudet harjoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammatteja ja käsittelee valvonta-asioita, jotka voivat johtaa kurinpitomenettelyyn tai ammattioikeuksien rajoittamiseen tai poistamiseen
- myöntää raskaudenkeskeytyksiin, sterilisaatioihin ja hedelmöityshoitoihin liittyviä lupia
- käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä valvonta-asioita
- käsittelee kanteluita, joissa hoitovirheen epäillään johtaneen potilaan kuolemaan tai vaikeaan pysyvään vammautumiseen
- antaa lausuntoja muille viranomaisille (esim. poliisi ja ylimmät laillisuusvalvojat)
- valvoo potilas- ja asiakastietojärjestelmiä

Kuusi itsenäistä aluehallintovirastoa

- ovat vastuussa sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisesta valvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta sekä yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajien alueellisista luvista
- käsittelevät suurimman osan kanteluista

Hyvinvointialueet

- valvovat järjestämisvastuullaan olevia palveluita alueellaan

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat

- omavalvonta

Sosiaali- ja terveysalan palvelujen valvonta Suomessa

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, THL

- STM:n alainen, itsenäinen tutkimuslaitos
- tutkii ja seuraa väestön hyvinvointia, tuottaa tietoa ja tilastoja

Fimea

- hoitaa lääkealan lupa- ja valvontatehtäviä (esim. apteekkivalvonta)
- valvoo lääkkeitä sekä terveydenhuollon laitteita ja tarvikkeita

Kuva: Sosiaali- ja terveysalan palvelujen valvonta Suomessa. Valvira.

Pelastustoimen valvonta

AVI valvoo pelastustoimea sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa yhdenvertaiset peruspalvelut, tukea pelastustoimen kehittymistä ja varmistaa, että lakia noudatetaan. AVI valvoo myös erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisen pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumista. Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on

- ydinlaitos
- vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevä tuotantolaitos
- kaivannaisjätteen jätealue
- järjestelyratapiha vaarallisten aineiden kuljetukseen
- satama-alue vaarallisten aineiden kuljetukseen ja säilytykseen.

1.2 Määritelmät

Alueellinen yhteinen varautuminen. Maakunnan alueella tehtävän varautumisen osa-alue, johon osallistuvat alueella toimivat viranomaiset, kunnat, elinkeinoelämä ja järjestöt yhdessä.

Huoltovarmuus. Toiminta, jonka tarkoituksena on turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta.

Häiriötilanne. Uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää.

Jatkuvuudenhallinta. Huoltovarmuutta parantava organisaation prosessi, jolla tunnistetaan toiminnan uhkat ja arvioidaan niiden vaikutukset organisaatiossa ja sen toimijaverkostossa sekä luodaan toimintatapa vakavien häiriötilanteiden hallinnalle ja toiminnan jatkuvuudelle. Jatkuvuudenhallinta on organisaation ylimmän johdon hyväksymää strategista ja operatiivista toimintaa, jolla organisaatio varautuu hallitsemaan häiriötilanteet ja jatkamaan toimintaa ennalta määritellyllä hyväksyttävällä tasolla. Jatkuvuudenhallinnan painopiste on normaaliolojen häiriöissä, mutta prosessiin voi sisältyä myös poikkeusoloihin varautumista.

Kokonaisturvallisuus. Tila, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu.

Normaaliolot. Yhteiskunnan pääsääntöinen tila, jossa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata ilman, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Vaikka yhteiskunnan tilassa olisi häiriöitä, kyseessä on normaaliolot, jollei valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa ole todennut poikkeusoloja. Normaalioloissa esiintyvät uhkat voidaan ehkäistä ennalta tai tarvittaessa torjua viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja voimavaroin sekä yritysten normaalein riskienhallinnan keinoin; poikkeusoloissa saatetaan tarvita säännönmukaisista tai normaaleista poikkeavia toimivaltuuksia ja keinoja. Normaalioloissa rakennettavat järjestelmät ja muut toimenpiteet luovat perustan toiminnalle häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Pelastussuunnitelma. Onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi ja vaaratilanteiden varalta tiettyä kohdetta varten laadittava suunnitelma. Kohde, jota varten pelastussuunnitelma laaditaan, voi olla rakennettu tai toiminnallinen (jälkimmäisestä esimerkkinä suuri yleisötapahtuma). Pelastussuunnitelmasta säädetään pelastuslaissa (379/2011).

Poikkeusolot. Valmiuslaissa tarkoitettu yhteiskunnan tila, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Poikkeusolojen vallitsemisen toteaa valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa.

Viranomaisten poikkeavista toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa (1552/2011), ja näiden säännösten soveltamisen aloittamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella (nk. käyttöönottoasetus).

Riskienhallinta. Varautumisessa riskienhallinta on useiden eri tahojen yhteistyötä. Sitä tekevät sekä yritykset, eri toimialat ja viranomaiset, kunnat ja valtio. Viranomaisilla ja joillain yrityksillä on lakisääteinen velvollisuus laatia valmiussuunnitelmia, johon riskienhallinta kuuluu tärkeänä osana. Riskienhallintaan kuuluu myös riittävien resurssien määrittäminen.

Tilannekuva. Koottu kuvaus vallitsevista olosuhteista, käsillä olevan tilanteen synnyttäneistä tapahtumista, tilannetta koskevista taustatiedoista ja tilanteen kehittymistä koskevista arvioista sekä eri toimijoiden toimintavalmiuksista. Tilannekuva tarvitaan päätöksenteon tueksi. Tilannekuva voidaan käsittää myös suppeammin tarkoittamaan vain esimerkiksi karttaa ja suullista tai kirjallista tietoa esillä olevasta tilanteesta.

Valmiuden säätely; > valmiuden tehostaminen; > valmiuden kohottaminen. Toimenpiteet, joilla yhden tai useamman organisaation toiminnot saatetaan toimimaan kulloistakin uhkaa vastaavassa tilanteessa. Valmiuden säätelyllä kohotetaan tai alennetaan organisaation valmiutta normaali- ja poikkeusoloissa.

Valmius. Varautumisen tuloksena saavutettu tila, jossa kyetään vastaamaan erilaisiin uhkiin. Valmiuden alalajeja ovat mm. johtamisvalmius ja materiaallinen valmius.

Valmiussuunnittelu. Normaalioloissa tapahtuva varautumisen suunnittelu.

Valmiussuunnitteluprosessissa selvitetään muun muassa häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Valmiussuunnittelun yksi tärkeä osa on valmiussuunnitelman teko. Esimerkiksi poikkeusoloihin riittävää varautumisen tasoa ei kuitenkaan kyetä ylläpitämään pelkästään suunnittelun keinoin, vaan suunnitelman lisäksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja järjestelyjä toiminnan varmistamiseksi.

Varautuminen. Toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.

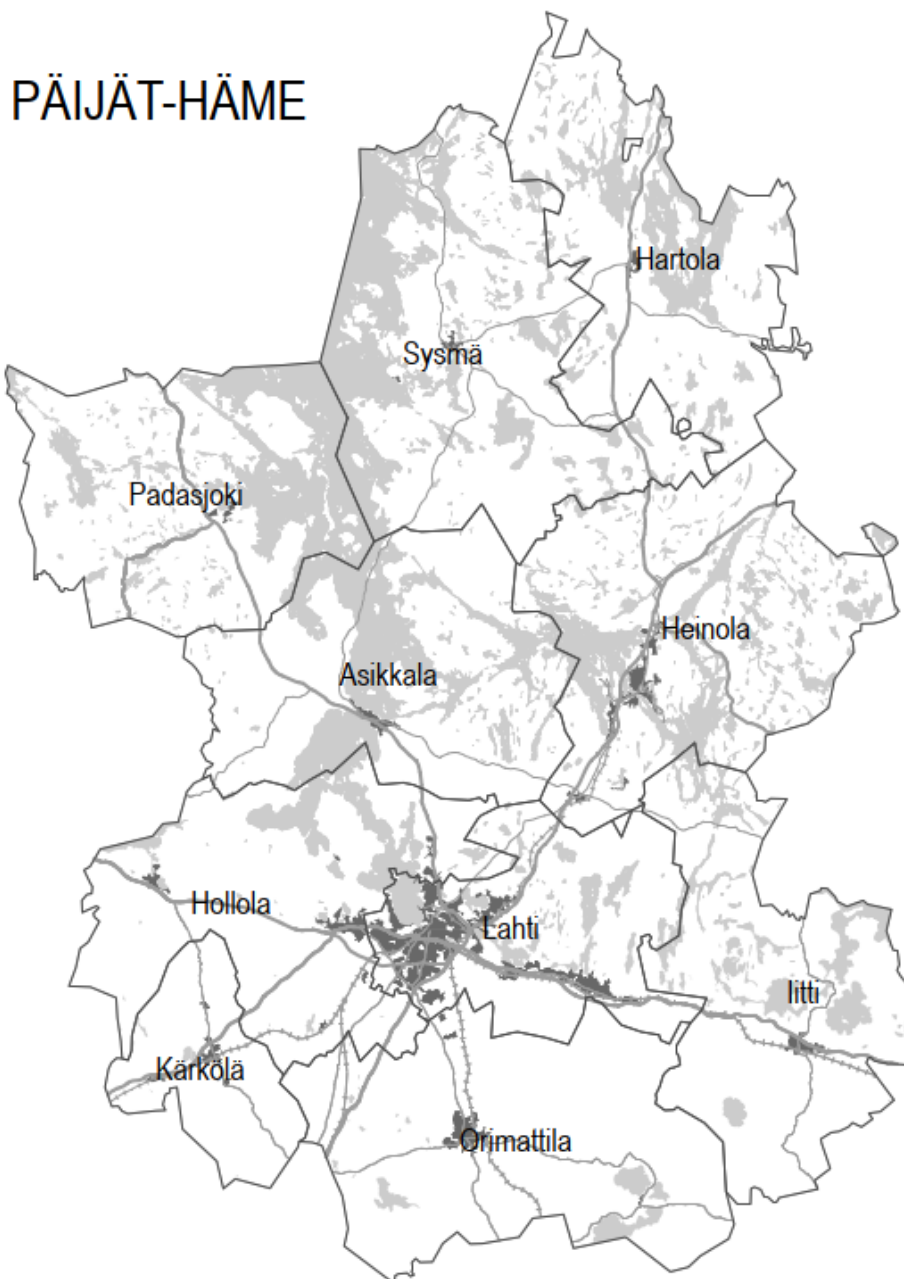
Virka-apu. Lainsäädäntöön perustuva jonkin viranomaisen voimavarojen tilapäinen käyttö toisen viranomaisen toiminnan tukemiseksi. Virka-apu perustuu eri toimialojen lainsäädännössä määrättyyn oikeuteen saada apua toiselta viranomaiselta.

Väestönsuojelu. Aseellisen hyökkäyksen johdosta tapahtuva toiminta, jonka tarkoituksena on siviiliväestön suojelu hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Väestönsuojeluun kuuluvat humanitaariset tehtävät on tyhjentävästi lueteltu Geneven yleissopimusten (1949) lisäpöytäkirjassa (I pöytäkirja, vuodelta 1977) kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta. Väestönsuojelutehtävät ovat Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjassa tarkoitettulla tavalla rajattu osa viranomaisten ja muiden toimijoiden säännönmukaisia eli jo normaalioloissa hoitamia tehtäviä. Rajaukset perustuvat toiminnan kohteeseen (siviiliväestö) ja toiminnan motiiviin (humanitäärinen).

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Päijät-Hämeen toimintaympäristö

Päijät-Häme on noin 206 000 asukkaan maakunta, johon kuuluu kymmenen kuntaa: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä. Lahti on maakunnan keskuskaupunki. Päijät-Hämettä ympäröivät Uusimaa etelässä, Kanta-Häme lännessä, Pirkanmaa luoteessa, Keski-Suomi pohjoisessa, Etelä-Savo koillisessa ja Kymenlaakso idässä. Maakunnan kokonaispinta-ala on 6 256 km², josta 5124 km² on maata.

Kuva: Päijät-Hämeen kartta. Maanmittauslaitos 2020.

2.2 Hyvinvointialueen toimintaympäristö

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimintaympäristökuvaus pohjautuu kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin arvioihin ja raportteihin.

Hyvinvointialueen toimintaympäristön erityispiirteitä tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden näkökulmasta vuosittain julkaistavasta THL:n alueellisesta asiantuntija-arviosta, jossa THL arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä hyvinvointialueella. [Lue THL:n asiantuntija-arvio.](#)

Päijät-Hämeen hyvinvointialue on tuottanut hyvinvointiraportin, joka on raportti alueen asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. [Hyvinvointiraportti \(pdf-tiedosto\).](#)

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen toimintaympäristöä voi tarkastella Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen vuosikertomuksesta. [Pelastuslaitoksen vuosikertomus \(pdf-tiedosto\).](#)

Päijät-Hämeen liitto on tuottanut hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2021–2025. Hyvinvointikertomus on tilannekuva päijäthämäläisten hyvinvoinnista, terveydestä ja hyvinvoinnin taustatekijöistä sekä toimintaympäristöstä. [Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.](#)

Päijät-Hämeen maakunnan toimintaympäristön tarkempi analyysi riskikohteineen kuvataan Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyyseissa.

2.3 Yhteistyö ja virka-apu

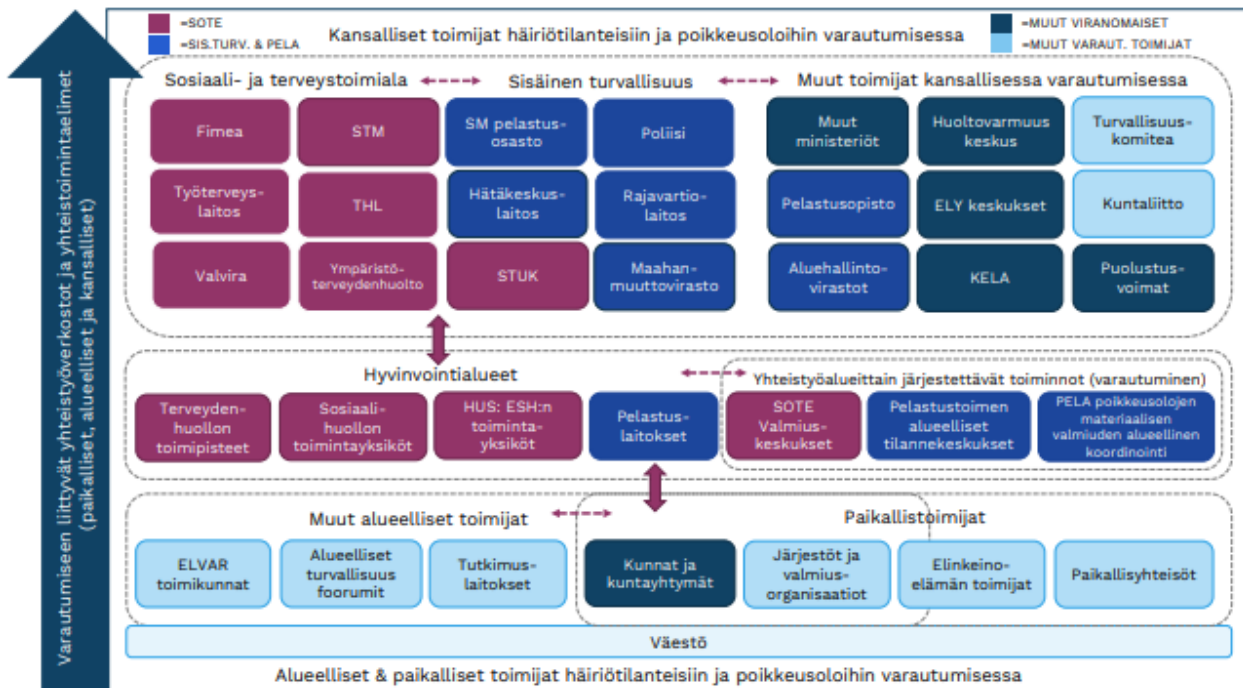
Hyvinvointialue tekee viranomaisyhteistyötä useilla tasoilla. Kansallisen tason yhteistyötoimijoita ovat mm. ministeriöt, valtion virastot ja puolustusvoimat. Alueellisen tason toimijoita ovat mm. HUS-yhtymä sekä Etelä-Suomen yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki. Paikallisella tasolla yhteistyötä tehdään muun muassa kuntien, yritysten, järjestöjen, sekä poliisin kanssa. Hyvinvointialue on mukana useissa varautumiseen liittyvissä yhteistyöryhmissä, kuten esimerkiksi Päijät-Hämeen alueellisessa turvallisuus- ja valmiustoimikunnassa, PHTURVA:ssa.

Valmiussuunnittelua tehdään yhteistyössä puolustusvoimien kanssa koskien muun muassa henkilöstön varaamista ja kouluttamista, lääkkeitä ja lääkintämateriaalia, evakuintijärjestelyjä, kuljetuskalustoa sekä poikkeusolojen lääkintähuollon koulutusta. Hyvinvointialueen ja puolustusvoimien terveydenhuoltoa koskevat alueelliset yhteistyösopimukset sisältävät suunnitelmat resurssien yhteiskäytöstä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa yhteistyötä tehdään erityisesti aluehallintoviraston, kuntien, poliisin, hätäkeskuksen, ilmailuviranomaisten, TE- ja ELY-keskusten, yksityisen turva-alan, puolustusvoimien, seurakuntien vapaaehtoisjärjestöjen, Suomen Punaisen Ristin sekä terveydenhuolto-oppilaitosten kanssa. Yksityisten hoitolaitosten ja terveydenhuollon palveluntuottajien voimavaroja ja resursseja voidaan käyttää ennalta sovitusti normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Virka-apu

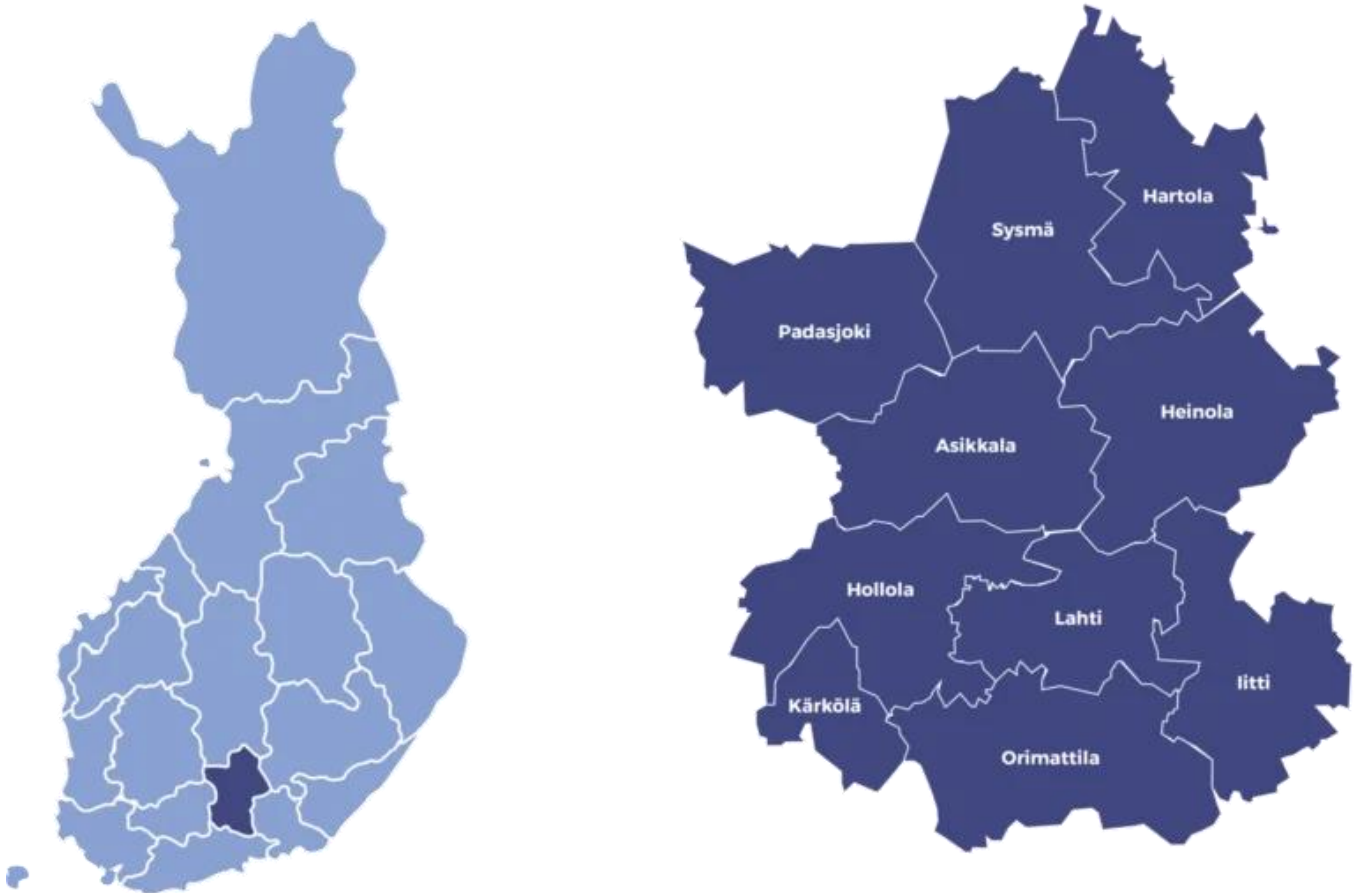
Hyvinvointialueen viranomaiset voivat tarpeen vaatiessa tehdä virka-apupyynnön eri viranomaisille. Virka-apupyynnön voi tehdä, mikäli omat resurssit eivät riitä tai niitä ei ole jonkin asian hoitamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 53 §:ssä on säädetty Poliisin, Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja pelastusviranomaisten velvollisuudesta antaa virka-apua hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle. Pelastuslain 379/2011 46 §:ssä on säädetty yhteistyöstä pelastustoiminnassa sekä 49 §:ssä velvollisuudesta antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille ja Rajavartiolaitokselle.

Kuva: Varautumisen toimijat, joiden välillä yhteistyö, työnjako ja tiedonvaihto tulee varmistaa hyvinvointialueiden häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisessa. (Kuntaliitto 2022).

3 PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOINTIALUEEN PERUSTEHTÄVÄ JA RAKENNE

Päijät-Hämeen hyvinvointialue on itsehallinnollinen julkisyhteisö, jolla on vastuu julkisesti rahoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä omalla toiminta-alueellaan eli Päijät-Hämeen maakunnan alueella.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu

Laki hyvinvointialueesta (611/2021) mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa.

Pelastustoimi

Laki pelastustoiminnan järjestämisestä (613/2021) mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen.

Hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin laissa pelastustoiminnan järjestämisestä ja muussa laissa säädetään.

Hallintosääntö ja päätöksenteko

Hyvinvointialueella ylintä päätöksentekovaltaa käyttää aluevaltuusto. Aluevaltuusto vastaa hyvinvointialueen taloudesta ja toiminnasta.

Hallintosääntö on hyvinvointialueen hallinnon ja toiminnan keskeinen ohjausväline. Hyvinvointialueen hallintosäännössä määritellään esimerkiksi hyvinvointialueen toimielin- ja viranhaltijarakenne sekä niiden väliset toimivalta- ja vastuusuhteet. [Hyvinvointialueen hallintosääntö](#).

Hallintosäännössä on useita varautumista ja valmiussuunnittelua koskevia pykäläiä:

3 §:n mukaan aluehallitus vastaa hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden hallinnasta ja varautumisen järjestämisestä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Kokonaisturvallisuuden hallinnalla tarkoitetaan uhkiin varautumista, normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaa sekä palautumista normaalioloihin.

Hyvinvointialuetta koskeva varautumisvelvollisuus koskee myös hyvinvointialuelain 4 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialuekonserniin ja hyvinvointialueen toimintaan kuuluvia organisaatioita. Varautuminen tulee huomioida myös hankintasopimuksissa.

28 §:n mukaan aluehallitus päättää valmiussuunnitelman hyväksymisestä

Hallintosäännön luvussa 6 on kuvattu normaalista toimivallasta poikkeaminen poikkeusoloissa.

43 §:n mukaan hallintosäännön muiden lukujen toimivaltamääräyksistä voidaan poiketa välttämättömän syyn vuoksi. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvat uhat sekä elintärkeiden palveluiden keskeytymiseen, talouteen, kiinteistöihin, muuhun omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvat uhat, jotka aiheuttavat välittömän vaaran tai muun vakavan toiminnallisen tai taloudellisen riskin.

Hyvinvointialuejohtaja voi käyttää normaalista toimivallasta poikkeavaa päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi välttämättömän syyn vuoksi.

Toimialajohtaja voi käyttää normaalista toimivallasta poikkeavaa päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi omalla toimialallaan välttämättömän syyn vuoksi, ellei hyvinvointialuejohtaja päättä asiasta.

Aluehallitukselle tulee raportoida tähän lukuun perustuvalla toimivallalla tehdyistä päätöksistä.

44 §:n mukaan aluehallitus voi vahvistaa hyvinvointialuejohtajan ja toimialajohtajan normaalista toimivallasta poikkeavan päätösvallan määräajaksi 44 §:ssä mainitun välttämättömän syyn vuoksi. Aluehallitus voi vahvistamisen sijaan, sekä ennen määräajan päättymistä todeta, ettei normaalista toimivallasta poikkeavan päätösvallan käytölle ole enää perusteita.

91 §:n mukaan aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista.

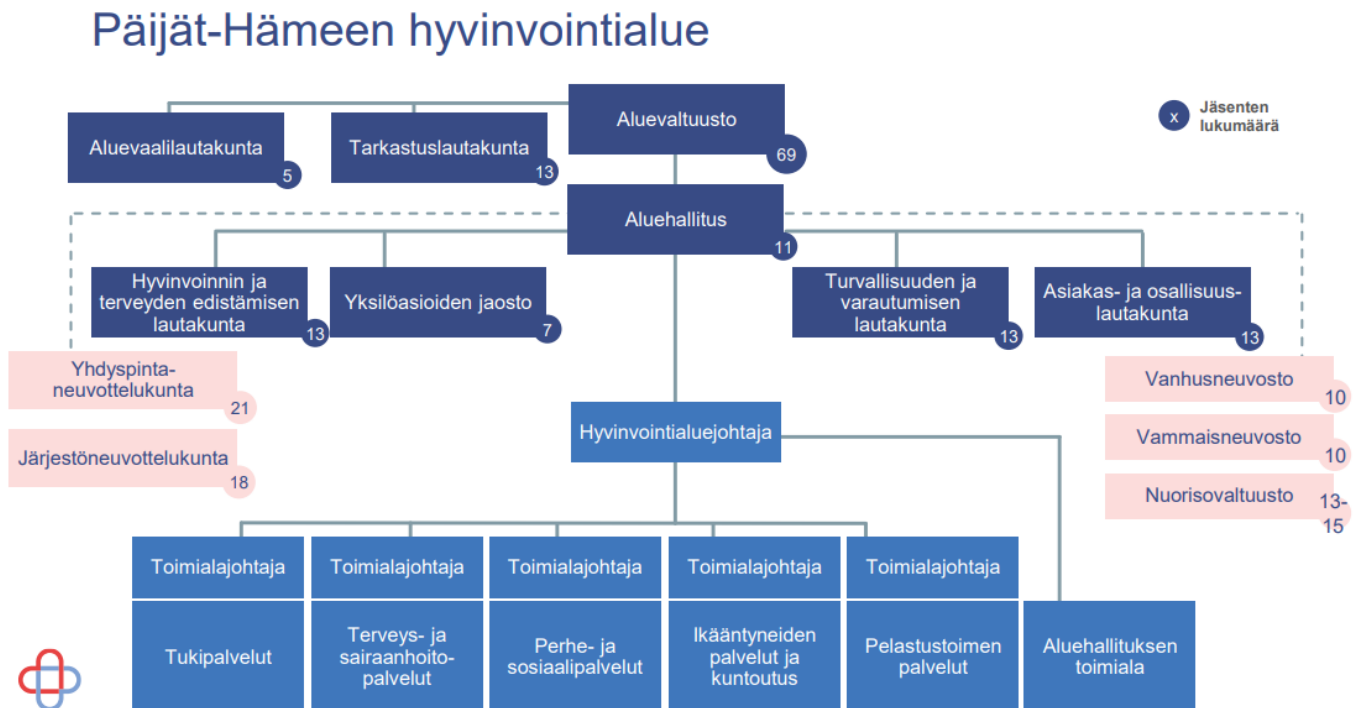
Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen käytännön toteuttamisesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti.

Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan.

Toimialajohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.

Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamisen ja raportoinnin koordinoinnista sekä raportoinnista.

3.1 Organisaatio ja resurssit

[Tarkemmat hyvinvointialueen organisaatiokaaviot.](#)

Henkilöstö

Hyvinvointialueella työskentelee noin 8000 henkilöä, ja se on Päijät-Hämeen suurin työnantaja.

Varautumisen ja valmiussuunnittelun näkökulmasta hyvinvointialueella tulee varmistaa, että henkilöstön sijaisuusjärjestelyt on suunniteltu siten, että häiriötilanteen johtaminen ei häiriinny ja että hyvinvointialue kykenee hoitamaan pitkäkestoisiaakin häiriötilanteita etukäteen sovitulla sijaisuusjärjestelyillä. Kaikki sellaiset tehtävät, jotka ovat kriittisiä häiriötilanteen hoitamisen kannalta tulee arvioida ja niihin tulee

osoittaa sijainen. Sijaisuusjärjestelyt tulee olla kirjattuna ja häiriötilanteen johtamista sijaisjärjestelyin tulee myös harjoitella. Toimialat vastaavat siitä, että kaikki kriittiset tehtävät on suojattu sijaisuusjärjestelyin. Henkilöstön ja ajoneuvojen poikkeusolojen varaamiskäytännöt on kuvattu kappaleessa 4.8.

Resurssit

Hyvinvointialue tuottaa palveluja useissa eri toimipisteissä, joihin kuuluvat muun muassa palvelupisteet, asumispalveluyksiköt, sairaalat, sote-keskukset, hammashoitolat, koulut, oppilaitokset sekä pelastusasemat. Lisäksi hyvinvointialue järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon kotiin vietäviä palveluita.

Hyvinvointialueella on 11 sote-keskusta ja 2 sairaalaa. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella sote-keskukset ovat joko laajan palvelun sote-keskuksia tai perustason sote-keskuksia.

Salpausselän kuntoutussairaala Jalmarissa on perusterveydenhuollon osastohoidon lisäksi vaativaa kuntoutusta tarvitsevien potilaiden palveluja ja geriatrian poliklinikka, joka on erikoistunut muistisairauksien ja muiden geriatristen oireyhtymien diagnosointiin ja hoitoon.

Alueen suurin terveydenhuollon yksikkö on Päijät-Hämeen keskussairaala (PHKS), joka on Suomen toiseksi suurin keskussairaala ja seitsemänneksi suurin erikoissairaanhoidon tuottaja. Päivystyksestä vastaa Akuutti24.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on jatkuvassa ympärivuorokautisessa valmiudessa kuusi vakinaista pelastusasemaa. Vakinaisten asemien lisäksi Päijät-Hämeen alueella toimii 21 sopimuspalokuntaa.

Tytär- ja osakkuusyhtiöt

Hyvinvointialueella on omistusta useissa yhtiöissä. Hyvinvointialueen konserniohje ja omistajapoliittiset periaatteet -asiakirjan mukaan hyvinvointialueen konsernin tytäryhteisöjen tulee varautua mahdollisiin häiriötilanteisiin ja laatia vähintään lain sekä omistajan edellyttämät kirjalliset suunnitelmat toiminnan jatkuvuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi. Tarvittavien riskienhallintaa koskevien (mm. toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen ja turvallisuuteen liittyvien) suunnitelmien laatimisvastuiden tulee sisältyä myös tytäryhteisöjen mahdollisiin alihankinta- ja ostopalvelusopimuksiin.

Konserniyhtiöillä on velvollisuus osallistua hyvinvointialuekonsernin yhteiseen valmiussuunnitteluun ja varautumiseen liittyviin harjoituksiin. Lisäksi konserniyhtiöillä on viestinnälliset velvollisuudet erilaisissa poikkeustilanteissa. Hyvinvointialuekonsernin sisäinen hyvä yhteistyö valmiussuunnittelussa ja varautumisessa on olennaista hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

[Hyvinvointialueen konserniohje ja omistajapoliittiset periaatteet \(pdf-tiedosto\).](#)

Kriittiset palveluntuottajat

Hyvinvointialueella on useita kriittisiä palveluntuottajia, joiden tuottamat palvelut ovat merkittäviä hyvinvointialueen lakisäätöiden tehtävien toteuttamisen kannalta. Palvelut liittyvät muun muassa logistiikkaan, ICT-palveluihin ja ruokahuoltoon.

Hyvinvointialueen sopimusperusteisen varautumisen toimintamalli kuvataan kappaleessa 4.10

4 VALMIUSSUUNNITTELU HYVINVOINTIALUEELLA

Hyvinvointialue tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon, sekä pelastustoimen palveluita. Laajan palvelukokonaisuuden vuoksi kaikille toimialoille on kohdennettu erilaisia varautumiseen liittyviä vastuita, jotka tukevat hyvinvointialueen kokonaisvaltaista varautumista erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Vastuut on jaettu siten, että ne ovat linjassa toimialojen ydintoimintojen sekä lainsäädännössä asetettujen velvoitteiden kanssa. Varautumisella ja hyvinvointialueen yhteisellä valmiussuunnittelulla luodaan kokonaisuus, jolla varmistetaan hyvinvointialueen toimintakyky normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Valmiussuunnittelussa tunnistetaan, arvioidaan ja analysoidaan hyvinvointialueen toimintaympäristöön kohdistuvia uhkia sekä oman toiminnan haavoittuvuuksia, sekä kartoitetaan ja arvioidaan olemassa olevia ja tarvittavia resursseja erilaisten häiriötilanteiden hallinnassa. Suunnitellaan toimintamalleja ja neuvotellaan eri yhteistyötahojen ja sidosryhmien kanssa esimerkiksi häiriötilanteiden aikaisesta tietojen välittämisestä ja yhteistoiminnasta. Kokonaisvarautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin muodostuu hyvinvointialuetta koskevasta valmiussuunnitelmasta, toimialojen valmiussuunnitelmista sekä muista ohjeista.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi ovat velvoitettuja varautumaan varautumista ja valmiussuunnittelua koskevan lainsäädännön mukaisesti. Toimialojen tulee lisäksi varautua vastuuministeriönsä (sosiaali- ja terveydenhuollolla sosiaali- ja terveysministeriö, pelastustoimella sisäministeriö) varautumis- ja valmiussuunnitteluohjeistuksen mukaisesti.

Varautumisen ja valmiussuunnittelun osalta toimijoiden vastuita ja tehtäviä on kuvattu hyvinvointialueen hallintosäännössä. Viranhaltijoiden toimivalta on kirjattu hallintosääntöön sekä hyvinvointialueen toimintaohjeeseen, joka määrittelee henkilöstöpäätösvaltaa. [Hyvinvointialueen toimintaohje \(pdf-tiedosto\)](#).

Alla kuvattuna valmiussuunnittelun vastuita hyvinvointialueella

Toimija	Tehtävä
Aluevaltuusto	Hallintosääntö 91§: Aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun kokonaisperiaatteista.
Aluehallitus	Hallintosääntö 91§: Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen käytännön toteuttamisesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti. Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan.
Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija	Hallintosääntö 91§: Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamisen ja raportoinnin koordinoinnista sekä raportoinnista.
Toimialojen valmiussuunnittelu	Hallintosääntö 91§: Toimialajohtajat vastaavat puolestaan palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.

Varautumisen ydinryhmä	Yhteensovittaa ja ohjaa varautumisen ja valmiussuunnittelun kokonaisuutta hyvinvointialueella kaikkien toimialojen, yhteistyöalueen ja maakunnan alueen kesken.
Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen varautumisen yhteistyöryhmä	Ohjaa ja yhteensovittaa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista.

4.1 Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet

Hyvinvointialueen varautumisvelvollisuudesta säädetään valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä.

Varautumisvelvollisuudella tarkoitetaan, että hyvinvointialueen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen tarkoituksena on varmistaa väestölle terveyden ja toimintakyvyn kannalta keskeiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, terveellinen elinympäristö sekä välttämätön toimeentulo häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Pelastuspalveluiden varautumisen tarkoituksena on kaikissa turvallisuustilanteissa turvata väestön avunsaanti, suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuustilanteissa sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia. Palveluiden turvallisuus ja jatkuvuus ovat tärkeä osa laadukasta palvelutuotantoa.

Valmiussuunnittelulla suojataan myös hyvinvointialueen henkilöstöä, infrastruktuuria ja toimintoja sekä varmistetaan toiminnan jatkuvuus häiriötilanteissa.

4.2 Varautumisen ja valmiuden kansalliset rakenteet

Varautumisen ja valmiuden kansalliset rakenteet koostuvat kutakin toimialaa/toimintoa koskevasta lainsäädännöstä sekä toimialaa ohjaavan ministeriön ohjeistuksesta.

Valmiuslain (1552/2011) 13 §:n mukaan varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Varautumisen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa säädetään erikseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin johtavat, valvovat ja yhteensovittavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä sisäministeriö toimialoillaan.

4.2.1 Etelä-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 51 §:n 1 momentin mukaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueellaan ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. 51 §:n 2 momentin mukaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävällä hyvinvointialueella ja HUS-yhtymässä tulee yhteistyöalueen tilannekuvan luomista ja ylläpitämistä varten olla sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kuuluu Etelä-Suomen yhteistyöalueeseen, jossa valmiussuunnittelua ohjaa HUS-yhtymä.

HUS (yliopistollinen sairaala)	
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	Kymenlaakson hyvinvointialue
Helsinki	Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue	Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Kuva: Etelä-Suomen yhteistyöalue

Valtioneuvoston asetuksen (309/2023) 5 §:n 1 momentin mukaan yhteistyösopimuksessa on sovittava sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen ja valmiuden osalta:

- 1) hyvinvointialueiden yhtenäisestä valmiussuunnittelusta yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän ohjaamana;
- 2) hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon resurssien käyttämisestä, ohjaamisesta ja johtamisesta yhden hyvinvointialueen voimavarat ylittävissä häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa;
- 3) yhteistyöalueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista ohjaavan ryhmän perustamisesta ja toiminnasta;
- 4) järjestämislain 51 §:ssä tarkoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen rakenteista ja toimintatavoista siten, että valmiuskeskukset toimivat valtakunnallisesti yhtenäisellä tavalla ja voivat tarvittaessa tukea tai korvata muiden yhteistyöalueiden valmiuskeskusten tehtäviä.

4.2.2 Pelastuksen kansalliset rakenteet

Pelastustoimen varautumisen ohjaus

Pelastustoimen varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin johtaa, valvoo ja yhteen sovittaa sisäministeriö. Sisäministeriö huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa.

Sisäministeriön toimialaan kuuluu myös aluehallinnon yhteinen varautuminen poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin sekä siihen kuuluvat keskushallinnon tehtävät

Pelastuslain (379/2011) 2§ a:n mukaan pelastustoiminnan yhteistyöalueella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 35 §:ssä tarkoitettua aluetta ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavalla pelastuslaitoksella sellaista hyvinvointialueen pelastuslaitosta, jonka alueella sijaitsee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 34 §:ssä tarkoitettu yliopistollinen sairaala.

Pelastuslain (379/2011) 47§:n mukaan pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla. Pelastustoimen valtakunnallista johtamista ja yhteistoimintaa koskevat suunnitelmat tulee laatia sisäministeriön johdolla ja yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa.

Pelastustoimen järjestämislaissa on säädetty, että seuraavia pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi:

1. Valtakunnalliset ja alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja muu pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius;
2. kemiallisten ja säteilytilanteiden ja muun vaativan pelastustoiminnan edellytyksenä oleva erityisvalmius;
3. merellinen pelastustoiminta;
4. öljyvahinkojen torjunta merialueen rannikolla ja saaristossa sekä laajoilla sisävesialueilla;
5. pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun antamisen tai vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius;
6. pelastustoimen poikkeusoloihin varautumisen edellytyksenä olevat materiaaliset valmiudet ja poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluiden alueellinen koordinaatio.

4.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelu

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon varautuminen perustuu ennakolta tehtäviin valmiussuunnitelmiin, joiden yhtenäistä valmistelua Etelä-Suomen yhteistyöalueella ohjaa HUS-yhtymä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmat kuvaavat varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä antavat tarpeellisia tietoja ja toimintaohjeita häiriötilanteiden hoitamiseen. Suunnittelu perustuu sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallisiin linjauksiin.

Sosiaalihuollon varautumisen kokonaisuudesta vastaa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen perhe- ja sosiaalipalvelujen (PESO) toimialajohtaja, joka on sosiaalihuollon johtava viranhaltija.

Terveydenhuollon varautumisen kokonaisuudesta vastaa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialajohtaja, joka on terveydenhuoltolain 57§:n mukainen toiminnasta vastaava lääkäri (johtajaylilääkäri).

Kokonaisuutena sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelu vaatii tiivistä yhteistyötä toimialojen välillä, sillä useat asiakokonaisuudet koskettavat useaa toimialaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelussa käytetään yhteisiä valmiussuunnitelmarunkoja ja suunnitelmia säilytetään kansallisesti yhteisellä alustalla.

4.4 Pelastustoimen valmiussuunnittelu

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen varautuminen perustuu ennakolta tehtäviin valmiussuunnitelmiin. Pelastustoimi varautuu oman toimintansa jatkuvuuteen osana Päijät-Hämeen hyvinvointialuetta ja muodostuvia kansallisia pelastustoimen rakenteita.

Pelastustoimen vastuulle kuuluu laajoja väestönsuojelullisia tehtäviä. Pelastustoimi varautuu näiden tehtävien hoitamiseen muun muassa suunnitelmin sekä ylläpitämällä järjestelmiä ja rekistereitä.

Pelastustoimi ylläpitää Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan, PHTURVA:n, toimintaa. Lisäksi pelastuslaitos tukee yhdessä hyvinvointialueen muiden varautumistoimijoiden kanssa kuntien

valmiussuunnittelua antamalla asiantuntija-apua kuntien yhteiseen valmiussuunnittelutyöryhmään PHKUNTATURVA:an.

Pelastustoimen varautumisen kokonaisuudesta vastaa pelastustoimen toimialajohtaja (pelastusjohtaja).

4.5 Varautumisen ja valmiuden yhteensovittaminen hyvinvointialueella

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen varautumisen ja valmiuden yhteensovittaminen toteutetaan hyvinvointialueelle perustetuilla yhteistyöryhmillä ja osallistumisella kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin yhteistyöfoorumeihin.

Varautumisen ydinryhmä

Hyvinvointialueen varautumisen ydinryhmän tehtävät

- Hyvinvointialueen varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittäminen
- Varautumisen kokonaisuuden kansallinen, alueellinen ja paikallinen yhteensovittaminen sekä ohjaaminen
- Toimia varautumisen yhdyspintana kaikkiin hyvinvointialueen yhteistyötahoihin, osallistumalla tai johtamalla yhteistyöryhmien toimintaa ja koordinoimalla varautumisen yhteensovittamista.

Ydinryhmän jäseniä ovat hyvinvointialueen riskienhallinta- ja turvallisuuspäällikkö sekä valmiuspäälliköt turvallisuus, riskienhallinta ja varautuminen -yksiköstä sekä pelastustoimialalta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöryhmä

Valtioneuvoston asetuksen (308/2023) 3 §:n mukaan hyvinvointialueen on sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeissa valmiussuunnitelmissaan otettava huomioon niiden yhteensopivuus alueensa pelastustoimen, kuntien ja yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden kanssa. Tämän tehtävän tukemiseksi hyvinvointialueella on oltava alueellinen yhteistyöryhmä ohjaamaan ja yhteen sovittamaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista.

Alueellisessa yhteistyöryhmässä tulee olla perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon ja pelastustoimen edustus sekä asiantuntemusta ainakin ympäristöterveydenhuollosta ja alueen kuntien varautumisesta. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella alueellisen yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointialueen valmiuspäällikkö.

Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunta PHTURVA

Päijät-Hämeen alueella toimii, kaksi kertaa vuodessa kokoontuva, hyvinvointialueen toimialojen, kuntien, viranomaisten, elinkeinoelämän ja vapaaehtoisjärjestöjen edustajista koostuva alueellinen turvallisuus- ja valmiustoimikunta. PHTURVA:n puheenjohtajana toimii maakuntajohtaja (Päijät-Hämeen liitto) ja hyvinvointialueen pelastustoimiala organisoii toimikuntaa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja Päijät-Hämeen kunnat ovat sopineet, että PHTURVA toimii varautumisen yhteistyöfoorumina.

PHTURVA:n tehtävät:

- tukee jäsenorganisaatioiden varautumista ja valmiussuunnittelua
- edistää kokonaisturvallisuuden toteutumista maakunnassa
- ylläpitää maakunnallista turvallisuustilannekuvaa
- koordinoi paikallisten valmiusryhmien toimintaa ja tukea valmiusryhmätyöskentelyn kautta kuntien valmiussuunnittelua

PHTURVA:n esikunta toimii sen sihteeristönä. Esikunnan tehtävänä on ohjata PHTURVA:n toimintaa. Esikunnan sihteerinä toimii pelastustoimialan valmiuspäällikkö tukena hyvinvointialueen valmiuspäällikkö.

4.6 VALSU-portaali

VALSU-portaali on sosiaali- ja terveydenhuollon selainpohjainen valmiussuunnittelun portaali, joka antaa näkymän sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut VALSU-portaalin sosiaali- ja terveystoimen hallintamallin, jossa veloitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita laatimaan ja ylläpitämään omia valmiussuunnitelmiaan portaalissa.

Vaatus perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin (612/2021), jonka mukaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueellaan ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. Tätä tehtävää varten niillä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä yhteistyöalueensa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilta valmiussuunnittelun ohjaamisessa välttämättömät tiedot.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmia laaditaan ja ylläpidetään VALSU-portaalissa STM:n hallintamallin mukaisesti.

4.7 Materiaalinen varautuminen

Hyvinvointialue vastaa materiaalisesta varautumisestaan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta. Hyvinvointialue tekee yhteistyötä materiaalisesta varautumisesta ministeriöiden yhteistoiminta-alueiden sekä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa. Hyvinvointialue noudattaa materiaalihankinnoissaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016).

Hyvinvointialue varautuu lisäksi logistiikan toteuttamiseen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa yhteistyössä sopimuskumppaneidensa kanssa.

4.8 Varaaminen

Hyvinvointialueen on huolehdittava henkilöstönsä riittävydestä kaikissa olosuhteissa. Asevelvollisuuslain 89 §:ssä (1438/2007) on määritelty palvelukseen kutsumatta jättäminen yleisen tai sotilaallisen edun vuoksi. Siviilipalveluslain 67 §:ssä määritellään sama asia siviilipalvelusvelvollisten osalta.

Henkilövaraamisella varmistetaan hyvinvointialueen henkilöresurssi ja oman toiminnan jatkuminen kaikissa olosuhteissa, etenkin poikkeusoloissa. Hyvinvointialueen tulee varmistua henkilöstön riittävydestä poikkeusolojen tehtäviin tekemällä tarvittavat varaukset Puolustusvoimille sekä Siviilipalveluskeskukselle ase- ja siviilipalvelusvelvollisille.

Hyvinvointialueen tulee myös varmistua siitä, että sen sopimuskumppaneiden varaamisjärjestelyt on otettu huomioon suunnittelussa. Toimialat vastaavat oman henkilöstönsä varaamisesta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toiminnan riittävä suorituskyky poikkeusoloissa varmistetaan osaltaan ajoneuvo- ja työkonevarausten avulla.

4.9 Kouluttaminen ja harjoittelu

Hyvinvointialue järjestää henkilöstölle ja toimialoille määräjain varautumiseen liittyviä koulutuksia. Harjoittelulla varmistetaan henkilöstön toimintakyky häiriötilanteissa ja testataan eri suunnitelmien perusteella tehtävien toimenpiteiden vaikutusta.

Hyvinvointialue osallistuu aktiivisesti alueelliseen sekä valtakunnalliseen harjoitustoimintaan ja pyrkii yhteisellä harjoittelulla yhteensovittamaan ja kehittämään valmiutta toimia häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

4.10 Sopimusperusteinen varautuminen

Hyvinvointialueen hankintaohjeen mukaan kriittisiä palveluja koskevissa sopimuksissa tulee noudattaa jatkuvuuden hallinnan suosituksia. Sopimuksissa noudatetaan hyvinvointialueen hankintaohjeen mukaista toimintatapamallia tarvittavin osin.

Palvelu- ja toimitussopimukseen on kirjattava lausekkeet kumppanin tehtävistä ja velvoitteista vakavien häiriöiden tai poikkeusolojen aikana. Sopimuskumppanit jaetaan kolmeen eri kategoriaan riippuen siitä kuinka kriittistä palvelua he tuottavat.

Hyvinvointialueen sopimuksissa on noudatettava hankintaohjeen tärkeysjärjestelyä.

Kriittinen / ei korvattavissa: välitön uhka terveydelle ja hyvinvoinnille, suora uhka palvelutuotannon ydintoiminnoille, mahdollisuus vaihtoehtoisten ja tilapäisten järjestelyjen tekemiseen mahdotonta tai vie hyvin pitkän ajan.

Tärkeä / vaikeasti korvattavissa: viiveellä syntyvä tai välillinen uhka terveydelle ja hyvinvoinnille, taloudellisia menetyksiä, vaihtoehtoisten järjestelyjen tekeminen mahdollista mutta vie useita päiviä aikaa.

Normaali / korvattavissa: pyritään häiriötilanteessa turvaamaan palvelu vähintään etukäteen määritellyllä minimitasolla, jolla asiakas/potilas selviytyy tilanteen aiheuttamista ongelmista, sopimuskumppani on helposti ja nopeasti korvattavissa esimerkiksi puitesopimusjärjestelyillä.

Jokaisessa hankintaprosessissa tulee tarkastella hankittavan kokonaisuuden kriittisyyttä ja vaikutuksia hyvinvointialueen lakisääteisiin tehtäviin normaalioloissa sekä poikkeusoloissa. Uusia sopimuksia tehdessä tai vanhoja uusittaessa vastuuyksikkö vaatii kriittisiä palveluja koskevissa sopimuksissaan toiminnan jatkuvuuden hallinnan suositusten noudattamista.

Yksityisten palveluntuottajien varautuminen

Hyvinvointialueen on huolehdittava, että yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa noudatetaan valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden varautumiseksi häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021) 4 §:ää, jonka mukaan hyvinvointialueen tulee laatiessaan sopimuksia sen järjestämisvastuulla olevasta toiminnasta yksityisten palveluntuottajien kanssa sopia tilannekuvan ylläpitämisestä ja välittämisestä hyvinvointialueen lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskukselle sekä ilmoitusmenettelystä häiriötilanteissa. Hyvinvointialueen tulee edellyttää palveluntuottajalta suunnitelmaa valmiudesta ja jatkuvuudenhallinnasta. Tämä tarkistetaan osana hyvinvointialueen omavalvontaa.

5 RISKIENHALLINTA JA UHKAT

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen riskienhallinnan perusteet kuvataan Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet asiakirjassa. Riskienhallinta on toimintatapa, jolla tunnistetaan, analysoidaan, arvioidaan sekä hallitaan ja käsitellään toimintaan sekä toimintaympäristöön liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia jokapäiväisessä toiminnassa kaikilla organisaatiotasoilla.

Riskillä tarkoitetaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueella epävarmuuden vaikutusta toiminnan tavoitteiden saavuttamisessa. Epävarmuus voi syntyä toimintaympäristön vaikutuksesta tai organisaation omassa toiminnassa, kun riittävää tietoa toimintaan vaikuttavasta ilmiöstä ei ole saatavilla.

Varautuminen on riskiperusteista ja sitä varten on tunnistettava toimintaan negatiivisesti vaikuttavia riskejä ja niiden vaikutuksia. Valmiussuunnittelu on yksi varautumisen toimenpide.

Riskienhallintaprosessiin kuuluvat riskien tunnistaminen, analysointi, arviointi, varautuminen sekä hallitsemistoimenpiteet. Riskienhallinnassa tunnistetaan toiminnasta ja toimintaympäristöstä nousevia riskejä ja heikkoja signaaleja ja arvioidaan niiden mahdollisia vaikutuksia organisaation tavoitteisiin sekä tehdään analyysiin perustuvia riskienhallintatoimenpiteitä. Riskienhallinnassa on tärkeää tunnistaa ilmiöistä tai muodostuneista riskeistä aiheutuvia skenaarioita.

5.1 Kansallinen ja alueellinen riskiarvio

Kansallinen riskiarvio on sisäministeriön julkaisema asiakirja, jonka tarkoituksena on ennakoida Suomeen mahdollisesti kohdistuvia suhteellisen äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta normaalista poikkeavia toimia tai avun pyytämistä muilta mailta. Kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. [Kansallinen riskiarvio](#).

Päijät-Hämeeseen on laadittu Alueellinen riskiarvio 2023. Alueellinen riskiarvio täydentää kansallista riskiarviota ja se tuo tarkempaa näkymää eri alueiden mahdollisista riskeistä ja varautumistarpeista. Riskiarvion tavoitteena on toimia eri organisaatioiden varautumisen tukena. [Alueellinen riskiarvio](#).

Alueellisessa riskiarviossa käsitellyt riskit ovat:

1. Laaja- ja pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö
2. Laaja- ja pitkäkestoinen jätevesihuollonhäiriö
3. Sähkön saannin suurhäiriö
4. Vaarallisiin aineisiin (CBRNE) liittyvä onnettomuus
5. Vakava maantieliikenteen onnettomuus
6. Vakava rautatieliikenteen onnettomuus
7. Talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso ja kova lumisade
8. Vakava henkilökoukoon kohdennettu väkivallanteko
9. Laajalle levinnyt tartuntatauti
10. Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
11. Laajamittainen maahantulo

5.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelun painopisteet

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelu pohjautuu kansalliseen ja alueelliseen riskiarviioon ja niissä esitettyihin riskeihin. Kansallisen riskiarvion perusteella STM on valinnut riskejä,

joihin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden on ensisijaisesti varauduttava ja Alueellisessa riskiarviossa on tunnistettu merkittäviä alueellisia onnettomuustilanteita.

Hyvinvointialueella tehdään kansallisen ja alueellisen riskiarvion perusteella riskiarvio sosiaali- ja terveydenhuollolle. Riskiarviossa tulee kuvata itse riskien kuvauksien lisäksi, mitä toimenpiteitä kukin riski saattaa toteutuessaan aiheuttaa sosiaali- ja terveydenhuollolle ja niiden palveluihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon riskiarvio toteutetaan osana sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmaa.

5.3 Pelastustoimen valmiussuunnittelun painopisteet

Pelastustoimen valtakunnallisten strategisten tavoitteiden 2023-2026 mukaisesti pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Pelastuslaitoksen varautumisen tavoitteisiin kuuluvat:

- Pelastustoiminnan jatkuvuuden varmistaminen kaikissa turvallisuustilanteissa
- Lakisääteinen pelastusviranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen
- Maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen
- Kuntien valmiussuunnittelun tukeminen

6 HYVINVOINTIALUEEN HÄIRIÖTILANTEEN HALLINTA

Häiriötilanteen hallitsemiseksi niiden syntymistä ja kehittymistä seurataan tilannekuvatoiminnoilla. Hyvinvointialueen häiriötilanteen johtaminen perustuu normaaliolojen toiminnan johtamisrakenteeseen. Johtamisrakennetta muokataan häiriötilanteen kehittyessä. Häiriötilanteen kehittyessä hyvinvointialue säättää valmiuden tasoaan. Valmiuden tasot ohjaavat johtamista, toimintavalmiutta ja resurssien kohdentamista. Häiriötilanne voi kehittyä nopeasti tai pitkällä aikavälillä ja viestinnän merkitys korostuu voimakkaasti. Aikaisessa vaiheessa käynnistetyllä häiriötilanteen hallinnalla on mahdollista vaikuttaa palautumisen prosesseihin.

6.1 Häiriötilanteen johtaminen

Vastuuviranomaisella on normaalit toimintavaltuudet myös häiriötilanteen johtamisessa. Häiriötilannejohtaminen käynnistetään, kun häiriö ilmenee tai sen toteutuminen on mahdollista.

Nopeasti kehittyvien häiriöiden hallitsemiseksi on laadittu johdon toimintaohje. Häiriötilanteen johtamisen mahdollistamiseksi perustetaan häiriötilanteen johtoelin, käynnistetään tilannekuvatoiminnot sekä tehostetaan viestintää. Ennakoivilla tilannekuvatoiminnoilla mahdollistetaan häiriötilanteiden tunnistaminen ja hallitsemistoimenpiteiden käynnistäminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tilanteiden laajetessa johtoryhmätyöskentelyn ja yhteistoiminnan merkitys korostuu.

6.2 Tilannekuva

Yhteinen tilannetietoisuus on olennainen johdon tuki häiriöiden hallitsemiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä pelastustoimissa on jatkuvasti kehittyviä tilannekuvatoimintoja.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvajärjestelmässä Etelä-Suomen yhteistyöalueen valmiuskeskus kokoaa, analysoi ja jakaa tilannekuvaa. Tilannekuva jaetaan paikallisen (hyvinvointialue), alueellisen (yhteistyöalue) ja valtakunnallisen tason tilannekuviin.

Paikallinen tilannekuva muodostetaan yhdistelemällä ja analysoimalla yksittäisiä tilannetietoja, jotka ovat kansallisesti määritellyt. Alueellinen tilannekuva muodostetaan yhdistämällä ja analysoimalla paikallistason tiedot yhtenäiseksi alueelliseksi tilannekuvaksi. Valtakunnallinen tilannekuva muodostetaan valmiuskeskusten avulla yhdistelemällä ja analysoimalla yhteistyöalueiden tilannekuvatiedot kansalliseksi kokonaisuudeksi.

Pelastustoimi muodostaa tarvittaessa tilannekuvaa omiin ja hyvinvointialueen tarpeisiin sekä kansallisen viranomaisen niin vaatiessa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhteinen tilannekuva muodostuu hyvinvointialueen toimialojen, sopimuskumppaneiden, kuntien ja muiden sidosryhmien tuottamasta tilannetiedosta.

6.3 Valmiuden säätely

Kansallisesti ja Etelä-Suomen yhteistyöalueilla ei ole yhtenäistä valmiuden säätelyn mekanismia. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen johto säättää organisaation kokonaisvalmiutta neliportaisesti vastaamaan turvallisuustilannetta. Hyvinvointialueen valmiustasot ovat:

- **Perusvalmius**
- **Tehostettu seuranta**
- **Tehostettu valmius**
- **Täysvalmius**

Hyvinvointialueella on toimintaohje valmiuden säätelystä. Hyvinvointialueen toiminnoilla voi olla myös muita toimintavalmiuden säätelyn järjestelyitä.

6.4 Viestintä ja viranomaisviestintä

Häiriötilanteiden hallinta edellyttää tehostettua viestintää ja sen ensisijainen tavoite on hyvinvointialueen johdon tukeminen häiriötilanteen hallitsemiseksi. Sisäinen ja ulkoinen viestintä on aloitettava välittömästi häiriötilanteen tapahtuessa. Tällä estetään väärän tiedon leviäminen sekä tuotetaan luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa henkilöstölle, sidosryhmille, sopimuskumppaneille ja kansalaisille. Kaikissa tilanteissa ensisijainen tiedotusvastuu on toimivaltaisella viranomaisella. Hyvinvointialueella on oikeus ja velvollisuus tiedottaa omasta toiminnastaan niitä asioita, joilla tuetaan häiriötilanteen hallintaa.

6.5 Palautuminen ja toiminnan kehittäminen

Palautuminen on osa häiriötilanteen hallintaa ja toimintakyvyn palauttaminen ennen häiriötilannetta olevalle tasolle vaatii henkilöresursseja, taloudellista panostamista, materiaalisia valmiuksia sekä aikaa suunnitelman toteuttamiseen. Ennakoiva palautumisen suunnittelu nopeuttaa tilanteen normalisoitumista ja vähentää ylimääräisistä resursseista aiheutuneita kustannuksia.

Palautumisprosessiin varataan tarvittavat resurssit. Palautumisen prosesseissa otetaan huomioon omaan organisaatioon ja henkilöstöön liittyvät toimenpiteet sekä alueen väestöön ja toimintaympäristöön liittyvät toimenpiteet.

Häiriötilanteen jälkeen kerätään kokemukset tapahtumasta ja verrataan häiriötilanteessa tehtyjä toimia olemassa oleviin suunnitelmiin. Tarvittaessa toimintatapoihin, valmiussuunnitelmaan ja sen liitteisiin tehdään muutoksia. Tätä sovelletaan myös harjoitusten yhteydessä.

7 VALMIUSSUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman hyväksyy aluehallitus. Valmiussuunnitelma tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään kerran vuodessa tai aina kun turvallisuusympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Suunnitelman tarkastamisesta ja päivittämisestä vastaa varautumisen ydinryhmä. Valmiussuunnitelma tuodaan hallituksen käsiteltäväksi kerran valtuustokaudessa tai kun suunnitelmaan tulee merkittäviä muutoksia.

8 VERSIOHALLINTA

Ver.	Pvm.	Muuttaja	Muutos	Hyväksynyt
1.0	1.6.2023	J Mäkinen	Otsikkotaso	
1.1.	20.3.2024	J Mäkinen	Luonnos kommenteille johtoryhmään	
1.2.	26.3.2024	J Mäkinen	Muokattu kommenttien perusteella	
1.3	4.4.2024	J Mäkinen	Muokattu luonnos kommenteille johtoryhmään	